

Metodické doporučení MPSV Č. 1/2009 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování sociálně-právní ochrany nezletilým cizincům bez doprovodu

OBSAH

1. Vymezení pojmů pro účely postupů orgánů sociálně-právní ochrany a ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb., sociálně-právní ochrany dětí, ve znění pozdějších předpisů.....	2
2. Rozsah poskytované sociálně právní ochrany.....	3
3. Doporučené zásady postupu.....	4
4. Opatrovnictví nezletilých cizinců bez doprovodu.....	8
5. Správní vyhoštění.....	10
6. Azylová procedura.....	13
7. Návrat do země původu a spolupráce při vyhledávání rodin. příslušníků....	15
8. Otázky pobytového statutu	17
9. Příslušnost orgánu sociálně-právní ochrany.....	21
10. Zdravotní péče	22
11. Sociální dávky	23

Přílohy č.:

1. Přehled hlavních dvoustranných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestní a civilní a dokumentů souvisejících.....	25
2. Seznam kontaktů	27
3. Změny v právní úpravě trvalých pobytů po 1. 1. 2009.....	29
4. Přehled právních předpisů.....	32

1. VYMEZENÍ POJMŮ PRO ÚČELY POSTUPŮ ORGÁNŮ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY A VE SMYSLU ZÁKONA Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ

- **nezletilý cizinec bez doprovodu (zákonného zástupce) se rozumí cizinec mladší 18 let odloučený od svých rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu**

(definice ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

- definice, mj. také upravena v zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“), § 180c – pro účely tohoto zákona se rozumí **nezletilým cizincem bez doprovodu cizinec ve věku 15 až 18 let**, který přicestuje na území bez doprovodu zletilé osoby odpovídající za něj podle právního řádu platného na území státu, jehož občanství cizinec mladší 18 let má, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, na území státu jeho posledního bydliště, a to po takovou dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takovéto osoby; nezletilým cizincem bez doprovodu se rozumí i cizinec mladší 18 let, který byl ponechán bez doprovodu poté, co přicestoval na území.

- definice, mj. také upravena v zák. č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“), § 2 odst. 11 - **nezletilou osobou bez doprovodu se rozumí osoba mladší 18 let**, která přicestuje na území bez doprovodu zletilé osoby odpovídající za ni podle právního řádu platného na území státu, jehož občanství osoba mladší 18 let má, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, na území státu jejího posledního bydliště, a to po takovou dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takovéto osoby; nezletilou osobou bez doprovodu se rozumí i osoba mladší 18 let, která byla ponechána bez doprovodu poté, co přicestovala na území.

- terminologie souvisí se Směrnicí Rady EU 2003/9/ES z 27. ledna 2003 (odkaz na http://ec.europa.eu/commission_barroso/frattini/archive/DIR_2003_9_EC.pdf)

- v zahraniční literatuře se používá termín: UAMs – Unaccompanied Minors

- **Osoba odpovědná za výchovu dítěte** se pro účely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, rozumí osoba/osoby, které/kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu (§ 6 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb.) nebo která/které za něj odpovídá/odpovídají podle právního řádu státu původu dítěte. **(odpovědnost osob za dítě nelze založit na základě plné moci, čestného prohlášení – rodičovská práva jsou nepřenositelná tímto způsobem)**
- **Zařízení pro děti-cizince** se rozumí školské zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní a praktická škola) dle § 2 odst. 4

zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy“), tzn. zařízení poskytují péči rovněž dětem, které nejsou občany ČR. Dle vyhlášky č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a § 14 odst. 14 této vyhlášky má Zařízení pro děti-cizince v Praze územní působnost pro celou ČR a nepodléhá územní působnosti diagnostických ústavů. V § 12 a § 13 výše uvedené vyhlášky jsou upraveny podmínky pro umístování a pobyt dětí-cizinců v Zařízení pro děti-cizince.

- název zařízení je překládán do anglického jazyka: Facility for Children of Foreign Nationals, Diagnostic Facility, Children's Home with School, Educational Institute, Educational Care Centre, Primary and Special School

2. ROZSAH POSKYTOVANÉ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY

V souladu s ustanovením § 2 odst. 2 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPOD“), je sociálně-právní ochrana poskytována ve stejném rozsahu jako nezletilým českým občanům přihlášeným k trvalému pobytu na území ČR také nezletilým cizincům,

- kteří mají na území ČR povolen trvalý pobyt,
- jsou zde hlášeni k pobytu po dobu nejméně 90 dnů,
- kteří byli rozhodnutím příslušného orgánu svěřeni do náhradní výchovy na území ČR (§ 87 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců – **cizinec mladší 18 let svěřený do náhradní výchovy rozhodnutím příslušného orgánu je oprávněn trvale pobývat na území, je-li alespoň jedna fyzická osoba, jíž je cizinec svěřen, přihlášená k trvalému pobytu na území nebo se na území nachází ústav, ve kterém je cizinec umístěn.** Ministerstvo vnitra ČR po předložení tohoto rozhodnutí cizinci vydá průkaz o povolení k pobytu. Cizinec do dosažení věku 15 let je oprávněn pobývat na území ČR bez cestovního dokladu.),
- kteří podali návrh na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany na území ČR (azyl, doplňková ochrana),
- kteří na území ČR pobývají s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany (zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů),
- kteří pobývají na území ČR na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany.

Ostatním nezletilým cizincům se sociálně-právní ochrana poskytuje v rozsahu nezbytně nutném k zajištění ochrany života a zdraví, včetně uspokojování základních potřeb (tzn. § 37 a 42 odst. 2 zákona SPOD a v souvislosti s § 2 odst. 3 zákona o SPOD).

Při poskytování sociálně-právní ochrany **je nutné vycházet z uváděného údaje o věku nezletilého** (včetně sdělené totožnosti), a to i v případě pochybností o pravdivosti tohoto prohlášení.

Případné poznatky orgánu sociálně-právní ochrany o zjevném rozporu mezi věkem uváděným a skutečným je vhodné zahrnout do zprávy pro příslušný soud, popř. jedná-li se o žadatele o udělení mezinárodní ochrany, informovat o svých poznatcích odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR (dále jen „MV ČR“). Dle § 89 odst. 3 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu: je-li žadatelem o udělení mezinárodní ochrany nezletilá osoba bez doprovodu a jsou-li důvodné pochybnosti o jí udávaném věku, provede se za účelem zjištění jejího věku **lékařské vyšetření**. Odmítne-li nezletilá osoba bez doprovodu provedení lékařského vyšetření, bude na ní MV ČR pohlížet jako na zletilého žadatele o udělení mezinárodní ochrany. Tzn. v případě pochybností v praxi správní orgán (odbor azylové a migrační politiky MV ČR) vyzve nezl. osobu k udělení souhlasu s provedením zdravotního vyšetření za účelem ověření věku (u nezl. cizince bez doprovodu je také zapotřebí získat souhlas ustanoveného opatrovníka – viz. dále). O možnosti určení věku pomocí lékařského vyšetření informuje MV ČR nezletilou osobu bez doprovodu v mateřském jazyce nebo v jazyce, ve kterém je schopna se dorozumět, ve výzvě k podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany nebo nejpozději do 15 dnů od prohlášení o mezinárodní ochraně. V informaci MV ČR uvede též způsob, jakým se vyšetření provádí, informuje nezletilou osobu bez doprovodu o jeho možných důsledcích a rovněž jí poučí o důsledcích odmítnutí lékařského vyšetření na posuzování její žádosti o udělení mezinárodní ochrany.

Dalším subjektem, který je oprávněn požadovat ověření skutečného věku speciálním zdravotnickým zařízením je ředitel Zařízení pro děti-cizince (§ 23 odst. 2 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy). V praxi se tato možnost příliš nevyužívá z toho důvodu, že náklady hradí samotné Zařízení.

Lékařské vyšetření spočívá v provedení RTG snímku záprstních kůstek na levé ruce, popř. lze vyšetření doplnit provedením zubní prohlídky (v praxi se spíše nevyužívá). Specializovaným pracovištěm je Fakultní nemocnice Motol, kde je antropologická laboratoř. V zahraničí dochází k tomu, že lékařské vyšetření je často doplněno i psychologickým vyšetřením.

Pro postup všech zúčastněných subjektů a zejména orgánů sociálně-právní ochrany dětí však platí, že do doby prokázání opaku jsou vázány postupem, který vychází z toho, že se skutečně jedná o osobu mladší 18 let. V případě pochybností orgánu sociálně-právní ochrany nezbyvá než upozornit ostatní subjekty na potřebu ověření věku.

3. DOPORUČENÉ ZÁSADY POSTUPU

Na základě oznámení:

- orgánu Policie ČR (Policie ČR, služba cizinecké policie nebo jiný útvar Policie ČR - § 10 odst. 4 zákona o SPOD),
- zdravotnického zařízení (§ 10 odst. 5 zákona o SPOD),
- Správy uprchlických zařízení zajišťující provoz příslušného azylového zařízení (např. zařízení pro zajištění cizinců, přijímací středisko, pobytové středisko), popř. odbor azylové a migrační politiky MV ČR,
- pověřené osoby (§ 10 odst. 4 zákona o SPOD),
- obecního úřadu (§ 37 odst. 2 zákona o SPOD),

- jiné fyzické nebo právnické osoby.

Po zjištění, popř. zadržení nezletilé osoby bez doprovodu nebo jeho zanechání matkou cizinkou po porodu ve zdravotnickém zařízení (§ 10 odst. 5 zákona o SPOD), zajistí obecní úřad obce s rozšířenou působností ve spolupráci s příslušným obecním úřadem **přijetí nezbytných opatření** k ochraně nezletilého, včetně zajištění potřebné zdravotní péče (§ 37 zákona o SPOD).

Následně obecní úřad obce s rozšířenou působností neprodleně kontaktuje Zařízení pro děti-cizince (diagnostickou část Zařízení) a zajistí podání návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 76a, popř. § 76 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, v němž jako osobu, do jejíž péče má být dítě předáno, označí Zařízení pro děti-cizince (vyjma případů nezletilých cizinců bez doprovodu zanechaných matkou po porodu ve zdravotnickém zařízení – tento metodický materiál se však dále touto skupinou nezabývá).

Tento postup se uplatňuje samozřejmě v případě, kdy se jedná o nezletilého cizince bez doprovodu bez vazby na vhodnou zletilou fyzickou osobu příbuznou nebo dítěti blízkou, které by přednostně mohl být svěřen do péče (zapotřebí je ověřit tuto osobu, zda má předpoklady pro péči o nezletilého cizince bez doprovodu).

Je-li zapotřebí poskytnutí přechodné akutní péče pro dobu před podáním návrhu na předběžné opatření, zajistí obecní úřad obce s rozšířenou působností podle aktuálních možností a dostupnosti **provizorní péči o nezletilého cizince bez doprovodu v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc** (§ 42 zákona o SPOD), popř. zdravotnickém nebo školském zařízení.

Pokud nezletilý cizinec bez doprovodu není žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, doporučuje se (s ohledem na vazbu právní moci usnesení o předběžném opatření s okamžikem vzniku zdravotního pojištění), pokud je to možné, provést vyšetření jeho aktuálního zdravotního stavu bezprostředně po právní moci tohoto soudního rozhodnutí. Tento postup je odůvodněn skutečností, že u většiny nezletilých cizinců bez doprovodu teprve **právní mocí rozhodnutí o předběžném opatření vzniká** (v souladu s § 87 zákona o pobytu cizinců) **oprávnění k trvalému pobytu na území ČR, které** ve spojení s § 2 odst. 1 písm. a), § 3 odst. 1 písm. c) a § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, **podmiňuje existenci veřejného zdravotního pojištění.**

Žádné regulační poplatky se nehradí, jde-li o pojištěnce umístěné v dětských domovech, ve škol. zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů).

V případech nezletilých cizinců bez doprovodu, žadatelů o udělení mezinárodní ochrany, kteří jsou umístěni v azylových zařízeních Správy uprchlických zařízení je vhodné k návrhu na předběžné opatření, kterým má být nezletilý cizinec bez doprovodu přemístěn do Zařízení pro děti-cizince, uvést odkaz na výslovnou úpravu tohoto postupu v § 81 odst. 2 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Toto ustanovení uvádí, že po ukončení prvotních neodkladných úkonů (§ 46 odst. 1 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu) se nezletilý cizinec bez doprovodu umísťuje na základě rozhodnutí soudu do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy nebo do péče osoby označené v rozhodnutí soudu.

Přesto, že takto výslovně je postup spočívající v přemístění nezletilých cizinců bez doprovodu do Zařízení pro děti-cizince upraven pouze v zákoně o azylu, obdobně je třeba jej v praxi uplatňovat i v ostatních případech nezletilých cizinců bez doprovodu (zejména nezletilých cizinců bez doprovodu umístěných v zajišťovacím zařízení pro cizince, kde je doba jejich pobytu omezena na 90 dnů - § 125 zákona o pobytu cizinců). Jedná se o promítnutí zásad vládního usnesení č. 395 ze dne 17. dubna 2002 o Koncepci umísťování, vzdělávání a výchovy dětí s jazykovou bariérou, včetně nezletilých žadatelů o azyl bez doprovodu, v zařízeních ústavní výchovy.

Pro ověření potřebných informací týkajících se nezletilých cizinců bez doprovodu kontaktuje obecní úřad obce s rozšířenou působností odbor azylové a migrační politiky MV ČR za účelem ověření, zda nezletilý cizinec bez doprovodu není žadatelem o mezinárodní ochranu na útěku. V tomto případě, lze kontaktovat i Zařízení pro děti-cizince (tzn. ověřit si, zda nad nezletilým cizincem bez doprovodu není nařízena ústavní výchova, popř. zda neexistuje pravomocné usnesení o předběžném opatření; návrh na nařízení předběžného opatření mohl podat jiný orgán sociálně-právní ochrany).

Pokud to podmínky vybavenosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností umožňují, doporučuje se jako nepovinnou součást spisové dokumentace **pořídít fotografický snímek** nezletilého cizince bez doprovodu (zejména v případech nezletilých cizinců bez doprovodu bez dokladů totožnosti, kteří dle předem udělených pokynů „zprostředkovatele“ se dopouštějí útěků, popř. jsou ohroženi trestnou činností organizované skupiny apod.).

Není-li nezletilý cizinec bez doprovodu žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, je obecní úřad obce s rozšířenou působností, povinen neprodleně informovat příslušný zastupitelský úřad a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (§ 37 odst. 2 zákona o SPOD). Se zastupitelským úřadem obecní úřad obce s rozšířenou působností projedná způsob spojení nezletilého cizince bez doprovodu s rodiči nebo jinými osobami za dítě odpovědnými.

Pokud orgán státu, jehož je nezletilý cizinec bez doprovodu občanem, neučiní v přiměřené době po přijetí předběžného opatření českým soudem opatření k další úpravě poměrů nezletilého cizince bez doprovodu, obecní úřad obce s rozšířenou působností (pokud tak již neučinil příslušný soud z vlastního podnětu) podá návrh (podnět) na zahájení řízení o úpravě poměrů nezletilého cizince bez doprovodu v řízení ve věci péče o nezletilé (§ 176 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů), zejména dle situace nezletilého cizince bez doprovodu návrh na zahájení řízení o ústavní výchově.

Příslušným je soud dle pobytu nezletilého cizince bez doprovodu v Zařízení pro děti-cizince (je zapotřebí si uvědomit, že diagnostická část Zařízení pro děti-cizince sídlí na Praha 5 a dětský domov, výchovný ústav Zařízení pro děti-cizince sídlí v obci

Hříměždice), pravomoc českého soudu vychází z § 39 odst. 3 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, **přednost má příslušná mezinárodní smlouva**, u nezletilého cizince bez doprovodu, který je občanem Evropské Unie Nařízení Rady ES č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003.

Podle § 76a odstavce 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, ve kterém je uvedeno, že není-li ve věci samé dána pravomoc českých soudů, lhůty podle § 76a odst. 4 se nepoužijí, celková doba trvání předběžného opatření podle tohoto odstavce nesmí přesáhnout dobu 6 měsíců.

Byla-li oznamovací povinnost o nezletilém cizinci bez doprovodu vůči orgánu sociálně-právní ochrany dětí splněna ze strany azylového zařízení Správy uprchlických zařízení, je nezbytné neprodleně ověřit, zda vůči nezletilému cizinci bez doprovodu již bylo **rozhodnuto o správním vyhoštění** a případně zajistit v zastoupení nezletilého cizince bez doprovodu včasné podání odvolání proti tomuto rozhodnutí (tzn. obdobné platí pro uložení správních sankcí).

Je-li nezletilý cizinec bez doprovodu žadatelem o udělení mezinárodní ochrany a oznamovací povinnost vůči orgánu sociálně-právní ochrany dětí byla splněna ze strany příslušného azylového zařízení Správy uprchlických zařízení, vyžádá si obecní úřad obce s rozšířenou působností též veškeré zjištěné informace týkající se nezletilého cizince bez doprovodu, včetně informací vyplývajících ze záznamu o vstupním pohovoru a z písemného vyjádření lékaře o aktuálním zdravotním stavu dítěte.

I v případě nezletilého cizince bez doprovodu, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, je vhodné následně (neučiní-li tak soud z vlastního podnětu) zajistit podání návrhu (podnětu) na zahájení řízení o úpravě poměrů nezletilého cizince bez doprovodu v řízení ve věci péče o nezletilé (přednost před ústavní výchovou má péče fyzické osoby), zejména dle situace nezletilého cizince bez doprovodu návrhu (podnětu) na nařízení předběžného opatření a následně návrhu na nařízení ústavní výchovy. Situace nezletilého cizince bez doprovodu, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, je složitější v tom směru, že není možné kontaktovat zastupitelský úřad dle § 37 zákona o SPOD a nelze proto též vyvozovat předpoklad pro úpravu poměrů nezletilého cizince bez doprovodu českým soudem v důsledku nečinnosti státu, jehož je dítě občanem.

Dle § 19 odst. 1 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, MV ČR při zjišťování údajů dbá ochrany žadatele o udělení mezinárodní ochrany a jeho rodinných příslušníků v zemi jeho státního občanství nebo v případě osoby bez státního občanství v zemi jejího posledního trvalého bydliště. MV ČR, popřípadě **další orgány státu nebo orgány veřejné správy** nesdělí jakýmkoliv způsobem údajným původcům pronásledování nebo vážné újmy informace o žádosti o udělení mezinárodní ochrany a nezíská v souvislosti s řízením ve věci mezinárodních ochrany informace o žadateli o udělení mezinárodní ochrany od údajných původců pronásledování nebo vážné újmy.

Je-li nezletilým cizincem bez doprovodu, žadatel o udělení mezinárodní ochrany a obecní úřad obce s rozšířenou působností, který byl na základě podnětu MV ČR

ustanoven opatrovníkem pro pobyt, již není místně příslušným dle pobytu nezletilého cizince bez doprovodu, je **vhodné podat návrh na změnu opatrovníka**, popř. prostřednictvím dožádání navázat spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dle místa pobytu nezletilého cizince bez doprovodu.

Podezření na ohrožení nezletilého cizince bez doprovodu trestnou činností osob vydávajících se za příbuzné, popř. známé osoby nebo ohrožení ze strany zákonných zástupců zneužívajících rodičovskou zodpovědnost:

Kromě obecně platného postupu spočívajícího ve splnění oznamovací povinnosti o takovýchto poznatcích vůči orgánům činným v trestním řízení (§ 51 odst. 5 písm. b) zákona o SPOD, § 8 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů) a zabezpečení izolace nezletilých cizinců bez doprovodu od těchto osob prostřednictvím předběžného opatření, je velmi důležitá následná spolupráce se Zařízením pro děti-cizince, a to jednak z hlediska výměny potřebných informací o opatřeních nezbytných k zajištění bezpečnosti nezletilého cizince bez doprovodu a jednak z hlediska poskytnutí komplexní zprávy příslušnému soudu, zejména v případech, kdy probíhá řízení o návrhu takovýchto osob na zrušení předběžného opatření. **Zájem nezletilého cizince bez doprovodu v takovýchto případech vyžaduje, aby nedošlo k vydání nezletilého cizince bez doprovodu zpět do péče těchto osob bez záruky přijetí potřebných opatření v zemi původu nezletilého cizince bez doprovodu**, proto tam, kde je to možné, je potřebné spojit se s příslušnými orgány v zemi původu nezletilého cizince bez doprovodu, získat informace o rodině nezletilého cizince bez doprovodu a možnostech zajištění následné péče o nezletilého cizince bez doprovodu, včetně poskytnutí zpětné vazby českým orgánům.

V případech podezření na obchodování s dětmi se doporučuje, aby orgány sociálně-právní ochrany dětí úzce spolupracovali i s Policií ČR.

Podání návrhu na prodloužení ústavní výchovy nezletilého cizince bez doprovodu před dovršením 18 let má svůj význam, zejména pro zachování možnosti, prodlouženého smluvního pobytu v zařízení pro děti-cizince do 26 let (§ 2 odst. 6 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy). S ohledem na nejčastější věkovou kategorii nezletilého cizince bez doprovodu (17 let) je tedy tam, kde ústavní výchova byla ještě nařízena, nutno postupovat podáním návrhu na její prodloužení bez zbytečného odkladu. Možnost prodlouženého smluvního pobytu zejména u nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří projevují snahu o integraci na území ČR, představuje vítanou pomoc.

4. OPATROVNICTVÍ NEZLETILÝCH CIZINCŮ BEZ DOPROVODU

A) Opatrovník pro pobyt nezletilého cizince bez doprovodu, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany (§ 89 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, § 83, § 84 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů – opatrovník pro ochranu práv a právem chráněných zájmů spojených s pobytem na území ČR).

Obsah tohoto opatrovnictví je ze všech dále uvedených typů nejširší, není časově vázáno na probíhající správní řízení (o mezinárodní ochraně nebo o vyhoštění). Je to dáno jeho účelem, kterým je zabezpečení ochrany práv a právem chráněných zájmů nezletilého cizince bez doprovodu, který je žadatelem o mezinárodní ochranu a na území ČR se tedy nachází bez přítomnosti svého zákonného zástupce, popř. osoby odpovědné za jeho výchovu.

Dalším rozdílem od dále uvedených typů opatrovnictví je, že tento opatrovník je ustanovován soudem, nikoli správním orgánem, a to předběžným opatřením na podnět odboru azylové a migrační politiky MV ČR. Osobou opatrovníka by samozřejmě přednostně měla být ustanovena fyzická osoba-zletilá, příbuzná nezletilému cizinci bez doprovodu (sourozenec, prarodič, strýc, teta atd.), v praxi však převažuje pro tento účel ustanovení orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Ačkoliv příslušná ustanovení zákona o azylu a zákona o rodině předpokládají, že rozsah činností a úkolů tohoto opatrovníka budou v rozhodnutí o ustanovení opatrovníkem konkretizovány, v praxi se tak však neděje a proto je nutné vycházet ze zákonem vymezeného účelu s tím, že ačkoli opatrovník není zákonným zástupcem nezletilého cizince bez doprovodu, fakticky supluje jeho nepřítomnost na území ČR a měl by tedy působit v tomto směru, zejména v oblasti poskytnutí pomoci nezletilého cizince bez doprovodu při hájení a prosazování nejrůznějších práv spojených s jeho pobytem na území ČR (pomoc při vyřizování pobytového statutu, otázky spojené s realizací školní docházky, jazykových kurzů, uplatnění nároků na příslušné dávky, zdravotní péče atd.). Působnost tohoto opatrovníka je mnohem širší než působnost kolizního opatrovníka v občansko-soudním nebo správním řízení a s tímto vědomím je třeba k ustanovení opatrovníka pro pobyt přistupovat.

Činnosti spojené s výkonem opatrovnictví v rámci řízení o mezinárodní ochraně zahrnují celkovou ochranu zájmů nezletilého žadatele v rámci probíhajícího správního řízení, účast při všech právních úkonech vedených s nezletilým cizincem bez doprovodu v rámci tohoto řízení, včetně přítomnosti při konání pohovorů, osobního předávání rozhodnutí a případné pomoci při podávání opravných prostředků.

Zákon o azylu dále vychází z toho, že v případech, kdy je opatrovníkem ustanoven orgán sociálně-právní ochrany dětí, měla by být jeho místní příslušnost navázána na místo hlášení nezletilého cizince bez doprovodu k pobytu, aby tak mohl být realizován pokud možno úzký a pružný osobní kontakt s nezletilým cizincem bez doprovodu. V praxi však v době, kdy MV ČR podává soudu podnět na ustanovení opatrovníka, se nezletilý cizinec bez doprovodu nachází ještě v zařízení Správy uprchlických zařízení a teprve poté dochází k jeho přemístění do diagnostické části Zařízení pro děti-cizince a následně do dětského domova, popř. výchovného ústavu Zařízení pro děti-cizince (v obci Hříměždice). Z tohoto důvodu je nutné sladění místní příslušnosti řešit následně návrhem na změnu ustanovení opatrovníka a v mezidobí prostřednictvím širokého dožádání využívat spolupráce mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí navzájem.

B) Opatrovník zajištěného nezletilého cizince bez doprovodu v rámci správního řízení o vyhoštění (§ 124 odst. 4 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců – opatrovník pro správní řízení o vyhoštění zajištěného nezletilého cizince bez doprovodu)

Jedná se o období opatrovnictví ve správním řízení o mezinárodní ochraně, tedy o opatrovníka ustanoveného správním orgánem (útvarem Policie ČR, služby cizinecké policie), nikoli soudem, za účelem zastupování nezletilého cizince bez doprovodu (§ 180c zákona o pobytu cizinců) jako účastníka správního řízení o vyhoštění v případě, že došlo k jeho zajištění (§ 124 zákona o pobytu cizinců).

Obdobně jako opatrovník nezletilého cizince bez doprovodu pro správní řízení o mezinárodní ochraně spočívají úkoly tohoto opatrovníka v zastupování nezletilého cizince bez doprovodu v rámci celého řízení, včetně přítomnosti při jednotlivých právních úkonech, pomoci při podání opravných prostředků apod.

Zákon o pobytu cizinců dosud zachovává hranici způsobilosti k právním úkonům od dosažení věku 15 let za současné podmínky, že je cizinec schopen projevit svou vůli a samostatně jednat. V praxi však policie naplnění této podmínky nezkontroluje a vychází pouze ze skutečnosti dosažené věkové hranice. Proto také legislativní zkratka nezletilý cizinec bez doprovodu v tomto právním předpise hovoří o nezletilém cizinci bez doprovodu jako o nezletilém cizinci ve věku 15-18 let (§ 180c zákona o pobytu cizinců).

Ochrana nezletilého cizince bez doprovodu prostřednictvím institutu opatrovníka je tedy dle tohoto zákona užší než u nezletilého cizince bez doprovodu v rámci řízení o mezinárodní ochraně.

5. SPRÁVNÍ VYHOŠTĚNÍ

Správní vyhoštění znamená ukončení pobytu cizince na území ČR ze zákonem stanovených důvodů ve spojení se stanovením doby vycestování a doby, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území ČR (tato doba je stanovena dobou platnosti rozhodnutí o vyhoštění - § 118 zákona o pobytu cizinců).

V případě, že nezletilý cizinec v mezidobí podal žádost o udělení mezinárodní ochrany, je rozhodnutí o správním vyhoštění vykonatelné až po nabytí právní moci rozhodnutí, jímž se mezinárodní ochrana neuděluje, žádost o udělení mezinárodní ochrany zamítá jako zjevně nedůvodná, řízení o udělení mezinárodní ochrany zastavuje, nebo azyl nebo doplňková ochrana odnímá, jestliže již marně uplynula lhůta pro podání žaloby proti rozhodnutí MV ČR ve věci mezinárodní ochrany nebo jestliže podání žaloby proti rozhodnutí MV ČR ve věci mezinárodní ochrany nemá odkladný účinek. Rozhodnutí o správním vyhoštění není vykonatelné, přizná-li soud na žádost cizince jeho žalobě odkladný účinek (§ 119 odst. 5 zákona o pobytu cizinců).

Stejně tak jako řízení o mezinárodní ochraně, i správní řízení dle zákona o pobytu cizinců, se vede zásadně v českém jazyce, přičemž správní orgán je povinen účastníku řízení, který tento jazyk neovládá, **zajistit tlumočnicka**.

Zákon o pobytu cizinců (§ 118 – § 123a) výslovně upravuje podmínky pro udělení správního vyhoštění a rovněž případy, kdy správní vyhoštění udělit nelze.

Součástí rozhodnutí o správním vyhoštění může být také výrok o tom, že se na cizince vztahuje překážka vycestování (§ 120a odst. 4 zákona o pobytu cizinců). Důvodů, které vedou k existenci překážky vycestování spočívající v určitém ohrožení, kterému by byl při povinnosti vycestovat do určitého státu cizinec vystaven (§ 179 zákona o pobytu cizinců). Za vážnou újmu se považuje uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo pokud by vycestování nezl. cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky. Pro posouzení existence těchto důvodů zákon stanoví povinnost vyžádat si závazné stanovisko MV ČR (§120a odst. 1 zákona o pobytu cizinců). Pokud bylo rozhodnuto o vztažení překážky vycestování, udělí policie cizinci vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu. Ve lhůtě 2 měsíců od právní moci rozhodnutí o správním vyhoštění je cizinec, kterému byla přiznána překážka vycestování, oprávněn požádat o mezinárodní ochranu (§ 120a odst. 6 zákona o pobytu cizinců). Teprve tehdy, pominul-li by důvod, pro který byla překážka vycestování přiznána, by bylo možné vydat rozhodnutí o jejím zániku a následně udělit cizinci výjezdní příkaz, v němž by byla stanovena lhůta pro vycestování (§ 120a zákona o pobytu cizinců).

Zajištěním cizince za účelem správního vyhoštění se rozumí jeho umístění v zařízení pro zajištění cizinců ze zákonem stanovených důvodů (§ 124 zákona o pobytu cizinců). Podmínkou zajištění je, že cizinci bylo doručeno (předáno) písemné sdělení o zajištění opatřené odůvodněním, nebo poté, co takové rozhodnutí odmítne převzít. O odmítnutí převzít rozhodnutí pořídí policie záznam. Rozhodnutí nabývá právní moci doručením nebo odmítnutím cizince rozhodnutí převzít.

Kromě tohoto typu zajištění rozlišuje zákon o pobytu cizinců ještě zajištění za účelem předání cizince podle mezinárodní smlouvy (tzv. readmisní dohody) nebo přímo použitelného předpisu EU (tzv. Dublinské nařízení), § 129 zákona o pobytu cizinců (tzn. zajištění cizince za účelem jeho předání nebo průvozu).

Doba **zajištění cizince za účelem jeho předání nebo průvozu** nesmí překročit 180 dnů a počítá se od okamžiku omezení osobní svobody. Policie je povinna jednat tak, aby byl cizinec předán nebo byl průvoz cizince územím dokončen v nejbližším možném termínu ode dne zajištění. V případech nezl. cizinců bez doprovodu, kteří jsou zajištěni za účelem předání nebo průvozu, je zapotřebí zvážit jejich neprodlené přemístění do Zařízení pro děti-cizince. Policie v těchto případech nezkontroluje podmínky přijetí nezl. dítěte v zemi původu rodičem nebo osobou odpovědnou za výchovu dítěte.

Ačkoli **zajištění** není ze zákona obligatorním opatřením, v případech nezletilých cizinců bez doprovodu, vůči nimž je zahájeno správní řízení o vyhoštění, je převážná

většina nezletilých cizinců bez doprovodu také zajištěna. Policie je totiž oprávněna zajistit cizince staršího 15 let, jemuž bylo doručeno sdělení o zahájení řízení o správním vyhoštění nebo o jehož správním vyhoštění již bylo pravomocně rozhodnuto, je-li nebezpečí, že by mohl ohrozit bezpečnost státu, závažným způsobem narušit veřejný pořádek nebo mařit anebo ztěžovat výkon rozhodnutí o správním vyhoštění, zejména je-li zjištěno, že cizinec se dopustil jednání uvedeného v § 119 odst. 1 písm. a) nebo písm. b) bodu 6 nebo 7 zákona o pobytu cizinců, je evidován v evidenci nežádoucích osob (§ 154 zákona o pobytu cizinců), nebo je nežádoucí osobou zařazenou do informačního systému smluvních států.

V případech zajištění nezletilých cizinců mladšího 18 let nesmí doba zajištění překročit 90 dnů (§ 125 odst. 1 zákona o pobytu cizinců). Zajištění musí být bez zbytečného odkladu ukončeno, po zániku důvodu pro zajištění, rozhodne-li soud ve správním soudnictví o zrušení rozhodnutí o zajištění cizince nebo nařídí-li soud v řízení propuštění cizince, je-li cizinci udělen azyl nebo doplňková ochrana, nebo je-li cizinci povolen dlouhodobý pobyt za účelem ochrany na území. Podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany v průběhu zajištění není důvodem pro ukončení zajištění.

Po uplynutí výše uvedené doby zajištění je nutné v případech nezletilých cizinců bez doprovodu zajistit jejich umístění do Zařízení pro děti-cizince. Je zapotřebí si však uvědomit, že se jedná o maximální lhůtu a pokud nebrání žádná závažná překážka, je účelné nezletilého cizince bez doprovodu umístit dříve do Zařízení pro děti-cizince.

Nezletilí cizinci bez doprovodu, kteří byli zajištěni za účelem správního vyhoštění zároveň tvoří početně největší skupinu nezletilých cizinců bez doprovodu žadatelů o mezinárodní ochranu. Policie je v těchto případech povinna cizince o možnosti podat žádost o udělení mezinárodní ochrany informovat v jazyce, v němž je schopen se dorozumět, přičemž od tohoto okamžiku začíná běžet 7 denní lhůta pro učinění tohoto prohlášení (§ 3 a § 3b zákona o azylu). Od okamžiku prohlášení nelze vůči cizinci uplatňovat postup dle zákona o pobytu cizinců, naopak na cizince se začíná vztahovat úprava zákona o azylu. Samotné podání žádosti o mezinárodní ochranu však současně neumožňuje okamžité propuštění nezletilého cizince bez doprovodu.

Zákon o pobytu cizinců výslovně stanoví povinné oddělené umístování nezletilých cizinců bez doprovodu od ostatních zajištěných cizinců (§ 141 odst. 2 písm. a) zákona o pobytu cizinců).

Oproti řízení o mezinárodní ochraně v případech zajištěných nezletilých cizinců bez doprovodu je možné kromě klasických opravných prostředků podat také návrh na soudní přezkoumání zákonnosti zajištění (§ 124 odst. 5 zákona o pobytu cizinců, § 200o a násl. paragrafů zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Návrh může podat zajištěný cizinec nebo opatrovník jménem zajištěného nezletilého cizince bez doprovodu. K řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je zařízení pro zajištění cizinců (§ 200p odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Návrh lze podat přímo tomuto soudu nebo prostřednictvím orgánu policie, který vydal rozhodnutí o zajištění (§ 200q zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Policie má zákonem výslovně uloženou povinnost bezodkladně po zajištění cizince informovat jej v jazyce, ve kterém je

schopen se dorozumět, o možnosti podat návrh na přezkoumání zákonnosti zajištění. Nelze-li jazyk zjistit a nelze-li toto seznámení provést ani jiným způsobem, policie cizince poučí předáním písemně vyhotoveného poučení v jazycích českém, anglickém, francouzském, německém, čínském, ruském, arabském, hindském a španělském o možnosti soudního přezkumu zákonnosti zajištění. O předání písemně vyhotoveného poučení policie sepíše záznam (§ 126 zákona o pobytu cizinců).

Opravné prostředky:

Proti rozhodnutí o správním vyhoštění je možné podat odvolání, a to v případech nezletilého cizince bez doprovodu ve lhůtě 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí (§ 169 odst. 6 zákona o pobytu cizinců, § 81 a násl. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů). Podané odvolání má odkladný účinek.

Proti pravomocnému správnímu rozhodnutí o vyhoštění je možné podat žalobu k soudu (§ 172 zákona o pobytu cizinců, § 244 a násl. par. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů), a to ve lhůtě 10 dnů od doručení rozhodnutí správního orgánu v posledním stupni. Žaloba proti rozhodnutí o vyhoštění cizince má odkladný účinek na vykonatelnost rozhodnutí (§ 172 odst. 3 zákona o pobytu cizinců). Z přezkoumání soudem jsou však vyloučena rozhodnutí o správním vyhoštění, pokud se před zahájením řízení o tomto vyhoštění zdržoval cizinec na území ČR nebo v tranzitním prostoru mezinárodního letiště neoprávněně (§ 171 zákona o pobytu cizinců).

Kromě opravných prostředků zákon o pobytu cizinců umožňuje **vydání nového rozhodnutí**, kterým by byla zrušena platnost původního rozhodnutí o správním vyhoštění, a to v případech, kdy o to požádá nezletilý bez doprovodu po dovršení věku 18 let, který splňuje podmínku předchozího svěření do náhradní výchovy na území ČR (§ 87 zákona o pobytu cizinců) a předloží vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí o tom, že projevuje snahu o integraci na území ČR (§ 122 odst. 5, § 122 odst. 6 zákona o pobytu cizinců).

6. AZYLOVÁ PROCEDURA

Prohlášením o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu se rozumí projev vůle cizince, z něhož je zřejmé, že cizinec hledá v České republice ochranu před pronásledováním nebo před hrozící vážnou újmou. Prohlášení o mezinárodní ochraně lze učinit písemně nebo ústně do protokolu.

Samotné řízení o udělení mezinárodní ochrany se zahajuje podáním žádosti na předepsaném tiskopise. Prohlášení o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu formou azylu nebo doplňkové ochrany, které vlastnímu podání žádosti předchází, obecně může cizinec učinit na policii (v přijímacím středisku, na hraničním přechodu - např. Letiště Ruzyně, v zařízení pro zajištění cizinců) a ministerstvu (je-li cizinec ve zdravotnickém zařízení hospitalizován nebo ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody, vykonává zabezpečovací detenci). Tyto podmínky blíže upravuje § 3a zákona o azylu.

Nezletilí cizinci bez doprovodu, kteří byli umístěni do Zařízení pro děti-cizince, mohou toto prohlášení učinit i zde.

K řízení o mezinárodní ochraně je příslušné MV ČR.

Početně největší skupinou nezletilých cizinců bez doprovodu – žadatelů o mezinárodní ochranu jsou nezletilí cizinci bez doprovodu, kteří prohlášení podali během svého pobytu v zařízení pro zajištění cizinců. Policie je v těchto případech povinna cizince o této možnosti informovat v jazyce, v němž je schopen se dorozumět, přičemž od tohoto okamžiku začíná běžet 7 denní lhůta pro učinění tohoto prohlášení (§ 3b zákona o azylu). Policie o tomto úkonu pořídí zápis. Od okamžiku prohlášení nelze vůči cizinci uplatňovat postup dle zákona o pobytu cizinců, naopak na cizince se začíná vztahovat zákon o azylu.

Po celou dobu řízení má cizinec právo na bezplatné poskytnutí tlumočnicka (§ 22 zákona o azylu). Náklady s tím spojené hradí MV ČR (§ 34, § 35 zákona o azylu).

Vstupní procedura řízení o mezinárodní ochraně spočívá v provedení identifikačních úkonů (§ 47 zákona o azylu, zejména sejmutí daktyloskopických otisků), zdravotní prohlídky a provedení pohovorů (§ 23 zákona o azylu) za účelem sepsání a následně podrobnějšího doplnění žádosti o azyl. V případech nezletilých cizinců bez doprovodu je při těchto pohovorech vyžadována přítomnost opatrovníka (viz. kapitola č. 4 metodického doporučení).

U nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří o udělení mezinárodní ochrany požádali v azylovém řízení, je zákonem o azylu výslovně stanoveno, že po ukončení prvotních neodkladných úkonů (§ 46 odst. 1 zákona o azylu) se nezletilý cizinec bez doprovodu umísťuje na základě rozhodnutí soudu do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo do péče osoby označené v rozhodnutí soudu (§ 81 odst. 2 zákona o azylu).

Důvody pro udělení azylu jsou obecně uvedeny v § 12 až § 14 zákona o azylu. Jedná se o klasické azylové důvody (§ 12 zákona o azylu; azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště), azyl za účelem sloučení rodiny (§ 13 zákona o azylu), jinak i bez těchto důvodů na straně žadatele je možné i jemu azyl udělit, pokud je rodinným příslušníkem azylanta a humanitární azyl (§ 14 zákona o azylu), který je možné udělit v případech hodných zvláštního zřetele i v ostatních případech, kdy důvody pro udělení azylu nebyly zjištěny (§ 12 zákona o azylu).

Doplňková ochrana je forma mezinárodní ochrany, kterou je možné udělit cizinci, který důvody pro udělení azylu nespĺňuje, avšak zároveň je v rámci řízení zjištěno, že v případě jeho návratu do státu původu existují důvodné obavy z hrozby nebezpečí vážné újmy, kterou zákon o azylu přesně vymezuje (§ 14a odst. 2 zákona

o azylu). Stejně jako v případě azylu i u doplňkové ochrany zákon umožňuje její získání v případě rodinného příslušníka osoby, které doplňková ochrana byla udělena (§ 14 b zákona o azylu).

V případě udělení doplňkové ochrany MV ČR zároveň cizinci udělí oprávnění k pobytu na území ČR na dobu, po kterou hrozí vážná újma, nejméně však na dobu 1 roku, přičemž tuto dobu lze opakovaně prodlužovat (§ 53a zákona o azylu).

Zákon dále uvádí případy, kdy se žádost o mezinárodní ochranu zamítne jako zjevně nedůvodná, tzv. zkrácené řízení, v případech nezletilých cizinců bez doprovodu je však promítnut princip jejich zvýšené ochrany tím způsobem, že jejich žádost jako zjevně nedůvodnou zamítnout nelze (§ 16 odst. 4 zákona o azylu).

Rozhodnutí je odbor azylové a migrační politiky MV ČR povinen vydat ve lhůtě 90 dnů ode dne zahájení řízení, zároveň má však možnost tuto lhůtu přiměřeně prodloužit (§ 27 zákona o azylu).

V případě zamítavého rozhodnutí je povinnou náležitostí odůvodnění ve vztahu k oběma formám mezinárodní ochrany (§ 28 odst. 2 zákona o azylu).

Rozhodnutí je předáváno osobně (§ 24a zákona o azylu) a v případech nezl. cizinců bez doprovodu je kromě tlumočnicka opět vyžadována přítomnost opatrovníka.

Proti rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany je možné podat ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení žalobu ke krajskému soudu příslušnému podle místa hlášení k pobytu (§ 32 zákona o azylu, § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů). Podání žaloby má odkladný účinek. Soud může rozhodnutí MV ČR zrušit a vrátit MV k dalšímu řízení nebo rozhodnutí potvrdit, změnit rozhodnutí soud sám nemůže.

Proti rozhodnutí krajského soudu je možné podat mimořádný opravný prostředek, kterým je kasační stížnost (§ 102 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů). Pro toto řízení je příslušný Nejvyšší správní soud. Na rozdíl od řízení před krajským soudem je zde však povinné zastoupení účastníka řízení advokátem (§ 105 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.). Kasační stížnost se podává ve lhůtě 14 dnů ode dne doručení rozsudku krajského soudu (§ 106 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.).

Novou žádost o udělení mezinárodní ochrany a její nové podání upravuje § 10 odst. 4 zákona o azylu.

7. NÁVRAT DO ZEMĚ PŮVODU A SPOLUPRÁCE PŘI VYHLEDÁVÁNÍ RODINNÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ

Návrat do země původu může být jednak postaven na dobrovolnosti (přání nezletilého cizince bez doprovodu) a do značné míry souvisí s otázkou sloučení rodiny nebo se může jednat o nucený návrat, spojený nejčastěji s výkonem správního vyhoštění (jedná se však o nejkrajnější variantu, které lze předejít).

Obecně dobrovolná repatriace v případě žadatelů o mezinárodní ochranu může být spojena s výhodou uhrazení nákladů s ní souvisejících ze strany MV ČR (§ 54a zákona o azylu). Podmínkou je však to, že žádost o úhradu nákladů spojených s pobytem bude MV ČR podána v průběhu azylového řízení nebo nejpozději do 24 hodin po nabytí právní moci rozhodnutí o kasační stížnosti.

V případech nezletilých cizinců bez doprovodu je nutné vždy nejprve získat maximum informací o tom, že případný návrat do země původu je pro nezletilého cizince bezpečný, včetně zajištění informací o rodině nezletilého bez doprovodu a jejím možností zajistit odpovídající péči o nezletilého cizince bez doprovodu (při shromažďování těchto informací je nutné dodržovat zásady azylové ochrany).

Samotná realizace návratu (repatriace) v případech, kdy u nezletilého cizince bez doprovodu bylo českým soudem rozhodnuto o předběžném opatření, se musí opírat o rozhodnutí přesně určené osoby, která bude takto oprávněna nezletilého cizince bez doprovodu převzít a zajistit jeho návrat (v praxi je to např. pracovník zastupitelského úřadu, místní orgán péče o dítě, Mezinárodní organizace pro migraci – IOM).

Vyhledávání rodinných příslušníků nezletilého cizince bez doprovodu je fází, která vlastnímu zajišťování případného návratu nezletilého cizince bez doprovodu předchází, avšak nejedná se o jednoduchý proces.

Při vyhledávání rodinných příslušníků nezletilého cizince bez doprovodu, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, je zákonem výslovně uložena všem subjektům povinnost postupovat tak, aby nebyl ohrožen život a svoboda nezletilého cizince bez doprovodu a jeho rodiny (§ 19 zákona o azylu). U ostatních nezletilých cizinců bez doprovodu je možné a nutné (§ 37 odst. 2 zák. o SPOD) za tímto účelem využít spolupráce s příslušným zastupitelským úřadem a Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Právě Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí zákon výslovně svěřuje úlohu poskytování pomoci při pátrání po rodinných příslušnících nezletilého cizince bez doprovodu žadatele o udělení mezinárodní ochrany nebo nezletilého cizince bez doprovodu, kterému byl azyl nebo doplňková ochrana udělena (§ 35 odst. 2 písm. j) zákona o SPOD) a rovněž stanoví pro případné poskytování osobních údajů do zahraničí tímto orgánem sociálně-právní ochrany dětí výjimku z jinak požadovaného povolení Úřadu pro ochranu osobních údajů (§ 35 odst. 3 zákona o SPOD).

Mezi další organizace, na které je možné se v této záležitosti obrátit se žádostí o spolupráci, patří například Centrální vyhledávací agentura Mezinárodního červeného kříže, Mezinárodní organizace pro migrace, Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky nebo dožádáním prostřednictvím MPSV využít spolupráce v rámci jednotlivých poboček Mezinárodní sociální služby.

Speciální úprava sloučení rodiny se uplatňuje v případě nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří jsou žadatelé o udělení azylu. Azylová procedura se v tomto případě řídí úpravou, tzv. Dublinského nařízení (nařízení Rady EU č. 33/2003 ze dne 18. 2. 2003 o stanovení kritérií a postupu pro určení členského státu odpovědného

za posouzení žádosti o azyl podané v jednom ze členských státu příslušníkem třetího státu).

Podstatou této úpravy je stanovení jednotných pravidel pro určení příslušnosti členského státu k projednání žádosti o azyl. V případech kdy žadatel o udělení azylu je nezletilý cizinec bez doprovodu a má v jiném členském státě svého rodinného příslušníka, je upřednostněna zásada sloučení rodiny (pokud to neodporuje nejlepšímu zájmu nezletilého cizince bez doprovodu) a příslušnost k projednání žádosti o azyl je dána tomu členskému státu, na jehož území rodinní příslušníci pobývají nebo tomu členskému státu, který těmto osobám přiznal postavení uprchlíka nebo který již začal projednávat žádost o přiznání takového postavení u těchto osob.

Posouzení situace konkrétního případu nezletilého cizince bez doprovodu v souvislosti s aplikací tohoto Nařízení je věcí odboru azylové a migrační politiky MV ČR.

Dále výše uvedenou problematiku řeší **Směrnice Rady 2003/86/ES z 22. září 2003**, o sloučení rodiny a stanovuje podmínky, za kterých mohou občané třetích zemí pobývajících legálně na území některého členského státu uplatnit právo na sloučení rod (odkaz: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L2003:251:0018:EN:PDF>).

8. OTÁZKY POBYTOVÉHO STATUTU

Nezletilí cizinci bez doprovodu zákonných zástupců - žadatelé o mezinárodní ochranu (azyl, doplňková ochrana) jsou oprávněni k pobytu na území ČR za účelem řízení o udělení mezinárodní ochrany. Pokud před podáním žádosti neměli žádné povolení k pobytu dle zákona o pobytu cizinců, udělí policie žadateli vízum za účelem řízení o udělení mezinárodní ochrany, jehož platnost zaniká nabytím právní mocí rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany (§ 72 zákona o azylu). V případě podání kasační stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí MV ČR ve věci mezinárodní ochrany udělí policie na žádost cizinci vízum k pobytu nad 90 dní za účelem strpění pobytu na území (§ 78b zákona o azylu).

Nezl. cizinec bez doprovodu, kterému byl udělen azyl, je oprávněn k trvalému pobytu na území ČR po celou dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu (§ 76 zákona o azylu).

Nezl. cizinec bez doprovodu, kterému byla udělena doplňková ochrana, je oprávněn k pobytu na území ČR po dobu uděleného oprávnění k pobytu, nejméně však na 1 rok a na tuto dobu je vydán průkaz oprávnění k pobytu (§ 53a zákona o azylu).

Doklady vydávané v souvislosti s řízením o udělení mezinárodní ochrany:

- průkaz žadatele o udělení mezinárodní ochrany (§ 57 zákona o azylu),
- průkaz povolení k pobytu azylanta (§ 59 zákona o azylu), průkaz oprávnění k pobytu osoby požívající doplňkové ochrany (§ 60a zákona o azylu),

- cestovní doklad, popř. cestovní průkaz totožnosti azylanta nebo osoby požívající doplňkové ochrany (§ 61, § 64a, § 65 zákona o azylu).

Hlášení k pobytu:

Dle zákona o azylu je místem hlášeného pobytu žadatele o udělení mezinárodní ochrany azylové zařízení, do něhož je umístěn (§ 77 zákona o azylu). V případech nezletilých cizinců bez doprovodu dochází k jejich přemístění rozhodnutím soudu do Zařízení pro děti-cizince (§ 81 odst. 2 zákona o azylu), které by následně po tomto přemístění měl za nezletilého cizince bez doprovodu zajistit ohlášení změny místa hlášeného pobytu policii příslušné podle místa nového pobytu (§ 77 odst. 4 zákona o azylu).

Byla-li mezinárodní ochrana udělena, zákon o azylu stanoví lhůtu 3 pracovních dnů pro přihlášení k trvalému pobytu nebo k hlášení změny místa trvalého pobytu (§ 78 zákona o azylu).

V případech nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří nejsou azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany ani žadateli o udělení mezinárodní ochrany, je vznik jejich oprávnění k pobytu na území ČR v praxi nejčastěji vázán na okamžik právní moci rozhodnutí o jejich umístění do Zařízení pro děti-cizince. Jedná se o oprávnění k trvalému pobytu dle § 87 zákona o pobytu cizinců, které je časově vázáno na dobu, po kterou je nezletilý cizinec bez doprovodu rozhodnutím svěřen do náhradní výchovy na území ČR (včetně usnesení o předběžném opatření). Automaticky ze zákona toto oprávnění k trvalému pobytu zaniká dosažením věku 18 let, avšak to neplatí, pokud v zákonem určené lhůtě 60 dnů po dosažení věku 18 let nezletilý cizinec bez doprovodu podal žádost o trvalý pobyt na území ČR z humanitárních důvodů. Jde o zvýhodněný režim, kdy pro podání žádosti není vyžadována jinak obecně platná podmínka předchozího nepřetržitého pobytu na území ČR ve stanovené délce (§ 87 odst. 7 písm. a) bod 4, § 66 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců). Žádost se podává na předepsaném tiskopise.

Dalším zvýhodněním je, že mezi povinné přílohy této žádosti v případech nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří byli rozhodnutím příslušného orgánu svěřeni do náhradní výchovy na území ČR, nepatří doklad o zajištění prostředků k trvalému pobytu na území ČR (§ 70 odst. 2 písm. d) zákona o pobytu cizinců). Nicméně v praxi je situace nezletilých cizinců bez doprovodu v souvislosti s uplatňováním této žádosti komplikována zejména tím, že nezletilí cizinci bez doprovodu zpravidla nemají k dispozici všechny zákonem požadované doklady.

Povinnými přílohami této žádosti nezletilých cizinců bez doprovodu po dovršení 18 let dle zákona o pobytu cizinců (§ 70 odst. 2) jsou:

- fotografie,
- cestovní doklad,
- doklad potvrzující účel pobytu na území ČR (v případě nezletilých cizinců bez doprovodu rozhodnutí o předchozím svěřeni do náhradní výchovy na území ČR a navazující vyjádření popř. potvrzení dokládající snahu o integraci na území ČR – vyjádření Zařízení pro děti-cizince, orgánu sociálně-právní ochrany, školy; rodný list není povinnou náležitostí),

- doklad obdobný výpisu z evidence Rejstříku trestů jako podklad k posouzení trestní zachovalosti vydaný státem, jehož je cizinec státním občanem nebo v němž má trvalé bydliště, jakož i státy, v nichž cizinec v posledních 3 letech pobýval nepřetržitě po dobu delší než 6 měsíců, nebo čestné prohlášení v případě, že tento stát takový doklad nevydává. **Tato povinnost se nevztahuje na cizince mladšího 15 let a na cizince staršího 15 let, jemuž bylo uděleno vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území nebo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem strpění pobytu na území, jemuž byla udělena doplňková ochrana, nebo který žádá o povolení k trvalému pobytu podle § 67 zákona o pobytu cizinců; cizinec, který žádá o povolení k trvalému pobytu podle § 68 odst. 1 zákona o pobytu cizinců, nebo jde-li o cizince podle § 87 zákona o pobytu cizinců, který žádá o povolení k trvalému pobytu po dosažení věku 18 let z důvodů podle § 66 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců, je povinen předložit doklad obdobný výpisu z evidence Rejstříku trestů, je-li o to požádán,**
- doklad o zajištění ubytování na území ČR (příčemž tímto dokladem zákon rozumí doklad o vlastnictví, oprávněnosti užívání nebo písemné potvrzení s úředně ověřeným podpisem o souhlasu oprávněné osoby s ubytováním nezletilého cizince bez doprovodu (§ 71 odst. 2 zákona o pobytu cizinců),
- souhlas rodiče, popř. jiného zákonného zástupce nebo poručníka, s trvalým pobytem dítěte na území, pokud nejde o společné soužití rodiny s tímto rodičem, zákonným zástupcem nebo poručníkem; **to neplatí, pokud cizinec prokáže, že tento doklad nemůže z důvodů na jeho vůli nezávislých předložit,**
- doklad prokazující požadovanou znalost českého jazyka vydaný školou, která je uvedena v seznamu škol oprávněných provádět zkoušky znalosti českého jazyka stanoveném vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. **Doklad prokazující požadovanou znalost českého jazyka se však nevyžaduje od cizince, který:**
 - nedosáhl věku 15 let,
 - prokáže, že v průběhu 20 let předcházejících podání žádosti o povolení trvalého pobytu byl nejméně 1 školní rok nepřetržitě žákem základní nebo střední školy s českým vyučovacím jazykem,
 - žádá o povolení k trvalému pobytu podle § 66 nebo 67 zákona o pobytu cizinců nebo po zániku oprávnění k trvalému pobytu podle § 87 odst. 7 písm. a) bodu 4 zákona o pobytu cizinců,
 - prokáže, že má tělesné nebo mentální postižení, mající vliv na jeho schopnost komunikovat.

Pokud nelze rozhodnutí o povolení k trvalému pobytu vydat bezodkladně je zákonem stanovena lhůta 180 dnů ode dne podání žádosti (§ 169 odst. 2 písm. b) zákona o pobytu cizinců). Neprodleně po nabytí právní moci rozhodnutí o udělení povolení k pobytu je vydán průkaz o povolení k pobytu (§ 78 zákona o pobytu cizinců). Průkaz o povolení k pobytu je veřejnou listinou.

V této věci existuje také možnost vydání nového rozhodnutí (tzn. odstranění tvrdosti správního vyhoštění), kterým by byla zrušena platnost původního rozhodnutí o správním vyhoštění, a to v případech, kdy o to požádá nezl. cizinec bez doprovodu po dovršení věku 18 let, který splňuje podmínku předchozího svěření do náhradní

výchovy na území ČR (§ 87 zákona o pobytu cizinců) a předloží vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí o tom, že projevuje snahu o integraci na území ČR - § 122 odst. 5, § 122 odst. 6 zákona o pobytu cizinců).

Doklady vydávané v souvislosti s umístěním nezletilého cizince bez doprovodu do Zařízení pro děti-cizince (popř. do péče fyzické osoby s oprávněním k trvalému pobytu na území ČR):

- potvrzení o oprávnění k trvalému pobytu (po předložení pravomocného rozhodnutí jej vydá MV ČR (§ 87 odst. 2 zákona o pobytu cizinců),
- průkaz o povolení k pobytu (zákon ukládá povinnost požádat o jeho vydání nejpozději do 30 dnů po dosažení věku 15 let, u nezletilých cizinců bez doprovodu svěřených do náhradní výchovy po této době lhůta zákonem výslovně stanovena není, § 87 odst. 4 a odst. 5 zákona o pobytu cizinců. MV ČR tento doklad vydá po předložení fotografie a cestovního dokladu. Jelikož zákon o pobytu cizinců vychází u nezletilých cizinců bez doprovodu starších 15 let z jejich plné způsobilosti k tomuto právnímu úkonu (obstarávání průkazu), je zapotřebí po dohodě ze strany Zařízení pro děti-cizince, popř. orgánu sociálně-právní ochrany dětí poskytnout nezletilému cizinci bez doprovodu potřebnou pomoc za tímto účelem.

Hlášení k pobytu:

Podle zákona o pobytu cizinců je fyzická osoba, které byl cizinec svěřen do náhradní výchovy nebo právnická osoba, která zajišťuje cizinci ústavní péči (může být i zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc) povinna přihlásit cizince mladšího 15 let nebo cizince, který není způsobilý k takovému úkonu, k trvalému pobytu na území do 3 pracovních dnů ode dne vzniku tohoto oprávnění (§ 96, § 87 zákona o pobytu cizinců). V případě nezletilých cizinců bez doprovodu starších 15 let je vhodné poskytnout potřebnou pomoc za tímto účelem.

Příslušnému útvaru Policie ČR, službě cizinecké policie, se v těchto případech předkládá příslušné rozhodnutí o umístění (svěření) a vyplněný přihlašovací tiskopis, popř. u nezletilých cizinců bez doprovodu svěřených fyzické osobě také doklad o jejím přihlášení k trvalému pobytu (§ 96, § 97 zákona o pobytu cizinců).

Kromě přihlášení k trvalému pobytu je Zařízení pro děti-cizince, popř. fyzická osoba s trvalým pobytem na území ČR, které byl nezletilý cizinec bez doprovodu svěřen do péče, povinno do 30 pracovních dnů ohlásit **změnu místa pobytu** nezletilého cizince bez doprovodu mladšího 15 let (§ 98 odst. 2 zákona o pobytu cizinců) a v případě nezletilých cizinců bez doprovodu starších 15 let poskytnout za tímto účelem potřebnou pomoc. Povinnost se na cizince vztahuje, pokud předpokládaná změna místa pobytu bude delší než 180 dnů. Tato povinnost hlášení změny se vztahuje k MV ČR. MV ČR o změně pobytu neprodleně informuje policii.

V případech nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří se stali pravděpodobnou obětí trestného činu obchodování s lidmi nebo pro něž bylo organizováno nebo umožněno nedovolené překročení státní hranice a tito spolupracují s orgány činnými v trestním řízení na trestním stíhání pachatele podezřelého ze spáchání tohoto trestného činu,

je možné podat MV ČR žádost o udělení povolení k dlouhodobému pobytu za účelem ochrany na území (§ 42e zákona o pobytu cizinců).

Pro rozhodnutí, zda nezletilý cizinec bez doprovodu bude chtít spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení je stanovena lhůta 1 měsíc od jejich povinného poučení o této možnosti (§ 42e odst. 2 zákona o pobytu cizinců).

Přílohami žádosti jsou cestovní doklad, doklad o zajištění ubytování po dobu pobytu na území ČR, fotografie a potvrzení orgánu činného v trestním řízení o splnění podmínek pro podání žádosti (§ 42e odst. 4 zákona o pobytu cizinců).

Povinnost hlášení místa pobytu na území ČR se vztahuje i na nezletilé cizince bez doprovodu, kteří jsou občany EU (§ 93 odst. 2, § 98 odst. 1 zákona o pobytu cizinců).

9. PŘÍSLUŠNOST ORGÁNU SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY

Věcná a místní příslušnost orgánu sociálně-právní ochrany vychází i v případech nezletilých cizinců bez doprovodu zásadně ze zákonem obecně upravených kritérií, tj. v případě místní příslušnosti zejména z kritéria určeného místem trvalého pobytu a dále ze zákonem stanovených odchylek odůvodněných zpravidla naléhavostí situace.

V případech nezletilých cizinců bez doprovodu je nutné nahlížet na kritérium trvalého pobytu ve vzájemné souvislosti s ustanovením § 2 odst. 2 a 3 zákona o SPOD. Trvalý pobyt je potřebné stavět na stejnou úroveň u nezletilých cizinců bez doprovodu jako je oprávnění k trvalému pobytu, místo hlášení k pobytu na území ČR v případech, má-li nezletilý cizinec bez doprovodu oprávnění k přechodnému pobytu na území ČR nad 90 dnů a místo hlášení k pobytu v zařízení Správy uprchlických zařízení.

Nad rámec výslovné úpravy zákona o SPOD je však nutné v praxi zohlednit specifickou situaci nezletilých cizinců bez doprovodu - žadatelů o azyl, a to zejména s ohledem na existenci ustanoveného opatrovníka pro pobyt. Pokud byl tímto opatrovníkem ustanoven orgán sociálně-právní ochrany, je nutné, aby místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany postupoval vždy v součinnosti s tímto orgánem jakožto opatrovníkem nezletilých cizince bez doprovodu (v důsledku změny umístění nezletilého cizince bez doprovodu do Zařízení pro děti-cizince, diagnostického ústavu a dalšího přemístění do dětského domova, výchovného ústavu Zařízení pro děti-cizince dochází k tomu, že původně místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany jakožto opatrovník pro pobyt nezletilého cizince bez doprovodu již není místně příslušným dle pobytu nezletilého cizince bez doprovodu). Do doby než tento nesoulad bude případně odstraněn změnou orgánu sociálně-právní ochrany v roli opatrovníka pro pobyt nezletilého cizince bez doprovodu, je nutné respektovat toto zvláštní postavení a využít mezi jednotlivými orgány sociálně-právní ochrany institutu dožádání a vzájemné spolupráce v širším rozsahu – např. pro účely udělování souhlasu s pobytem nezletilého cizince bez doprovodu mimo zařízení dle § 30 zákona SPOD by neměl

být tento udělen orgánem sociálně-právní ochrany dle pobytu nezletilého cizince bez doprovodu bez vědomí, resp. souhlasu orgánu sociálně-právní ochrany dětí jakožto opatrovníka pro pobyt nezletilého cizince bez doprovodu).

10. ZDRAVOTNÍ PÉČE

V případě nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří nejsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, je obecně vznik a trvání jejich zdravotního pojištění ze zákona spojeno s trvalým pobytem, resp. oprávněním k trvalému pobytu na území ČR. Ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. c) a § 7 odst. 1 písm. a) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů stanoví, že ze zákona jsou zdravotně pojištěny osoby s trvalým pobytem na území ČR, přičemž jedná-li se o nezaopatřené děti, je plátcem pojistného stát.

Pro tuto skupinu nezl. cizinců bez doprovodu je tedy významným právě okamžik právní moci rozhodnutí o jejich umístění do Zařízení pro děti-cizince, popř. do péče fyzické osoby, která je přihlášena k trvalému pobytu na území ČR.

Za nezl. cizince bez doprovodu v tomto případě pro účely přihlášení k účasti na veřejném zdravotním pojištění může jednat zástupce Zařízení pro děti-cizince. Pro přihlášení k účasti na veřejném zdravotním pojištění a vystavení průkazky pojištěnce kromě vyplnění potřebných tiskopisů příslušné zdravotní pojišťovny postačuje předložení pravomocného rozhodnutí o svěřeni do náhradní výchovy na území ČR.

Před vznikem oprávnění k pobytu na území ČR většina nezl. cizinců bez doprovodu, kteří nežádají o mezinárodní ochranu, není zdravotně pojištěna. Pokud je nezl. cizinec bez doprovodu po tuto dobu umístěn v zařízení Správy uprchlických zařízení, uplatní se úprava dle § 176 zákona o pobytu cizinců, která stanoví pravidla pro poskytování státem hrazené neodkladné zdravotní péče nebo zdravotní péče související s nařízenou karanténou nebo jiným opatřením v souvislosti s ochranou veřejného zdraví.

V případech nezl. cizinců bez doprovodu - žadatelů o mezinárodní ochranu platí úprava § 3c a § 88 a násl. zákona o azylu, která stanoví, že již od okamžiku prohlášení o mezinárodní ochraně se cizinci poskytuje zdravotní péče ve stejném rozsahu jako žadateli o mezinárodní ochranu, tím se rozumí státem hrazená zdravotní péče v rozsahu péče hrazené ze zdravotního pojištění a péče související s karanténou a ochranou veřejného zdraví, a to po dobu, pokud zdravotní péče není zajištěna podle jiného právního předpisu (v případě nezl. cizinců bez doprovodu přemístěných do Zařízení pro děti-cizince - § 2 odst. 7 písm. d) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy – rozsah tzv. plného přímého zaopatření).

V případech nezl. cizinců bez doprovodu, kterým bylo uděleno vízum nebo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem strpění pobytu nebo v případech nezl. cizinců bez doprovodu, kteří podali žádost o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem ochrany na území nebo kterým bylo toto povolení přiznáno nebo již během stanovené měsíční lhůty pro rozhodnutí o spolupráci s orgánem činným v trestním

řízení platí pro účely poskytování zdravotní péče stejné právní postavení jako u cizinců požívajících dočasné ochrany. Jedná se o státem hrazenou péči v rozsahu péče hrazené ze zdravotního pojištění a péče související s karanténou a ochranou veřejného zdraví (§ 28 a § 32 odst. 2 zákona č. 221/2003 Sb.).

11. SOCIÁLNÍ DÁVKY

Pro případy nezl. cizinců bez doprovodu, kteří byli rozhodnutím soudu svěřeni do Zařízení pro děti-cizince platí ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o státní sociální podpoře), které výslovně stanoví, že podmínka trvalého nebo dlouhodobého pobytu se pro vznik nároku na dávku nevyžaduje u dětí svěřených na území ČR do péče nahrazující péči rodičů nebo do ústavní péče nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Pro případy nezl. cizinců bez doprovodu - žadatelů o mezinárodní ochranu, kteří jsou po časově omezenou dobu umístěni v zařízení Správy uprchlických zařízení, tj. pro dobu před jejich přemístěním do Zařízení pro děti-cizince, platí ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., které obecně žadatele o azyl z okruhu oprávněných osob vylučuje (nárok na kapesné - § 42a zákona o azylu).

Obecně v případech nezl. cizinců bez doprovodu přichází v úvahu zejména uplatnění nároku na přídavek na dítě (§ 17 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře). Vzhledem k tomu, že nezl. cizinec bez doprovodu zpravidla nemá žádných příjmů a na území ČR se nachází bez doprovodu zákonných zástupců, popř. jiných osob, které by bylo možno považovat za osoby společně posuzované (§ 7 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře), je při uplatnění nároku na dávku zapotřebí prokázat tyto skutečnosti, a to zejména předložením pravomocného rozhodnutí o svěřeni nezl. cizince bez doprovodu do péče Zařízení pro děti-cizince, z jehož samotného již je možné skutečně odvodit, že se jedná o nezl. cizince bez doprovodu a dále předložením potvrzení o výši případných příjmů nezl. cizince bez doprovodu.

V řízení o dávce zastupuje nezl. cizince bez doprovodu Zařízení pro děti-cizince (§ 67 odst. 4 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře), stanovící podmínku předchozího uplynutí 2 měsíční lhůty pro uplatnění nároku zákonnými zástupci nebo jejich neznámý pobyt bude nutné prokázat, že se jedná skutečně o nezl. cizince bez doprovodu, který se na území ČR nachází bez doprovodu svých zákonných zástupců (popř. že místo jejich pobytu není známo).

Řízení o přiznání dávky se zahajuje podáním písemné žádosti příslušnému úřadu práce, odboru dávek státní sociální podpory na předepsaném tiskopise (§ 67, § 68 zákona č. 117/1995 Sb, o státní sociální podpoře).

Místní příslušnost úřadu práce je určena dle místa hlášení nezl. cizince bez doprovodu k pobytu (§ 66 odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře).

V případech nezl. cizinců bez doprovodu, kteří byli svěřeni do péče Zařízení pro děti-cizince je příjemcem dávky toto Zařízení, v případech nezl. cizinců bez doprovodu, kteří byli svěřeni do péče fyzické osoby je příjemcem dávky tato osoba (§ 59 zákona o státní sociální podpoře).

Příjemce dávky je povinen do 8 dnů písemně oznámit příslušnému úřadu jakoukoli změnu ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu (§ 61 zákona o státní sociální podpoře).

V případech nezl. cizinců bez doprovodu svěřených do péče Zařízení pro děti-cizince je jim poskytováno, tzn. plné přímé zaopatření (§ 2 odst. 7 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy).

Příloha č. 1

PŘEHLED HLAVNÍCH DVOUSTRANNÝCH SMLUV O MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POMOCI V OBLASTI TRESTNÍ A CIVILNÍ A DOKUMENTŮ SOUVISEJÍCÍCH

Afghánistán

Smlouva mezi ČSSR a Afghánskou demokratickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (vyhláška č. 44/1983 Sb.)

Albánie

Smlouva mezi ČSSR a Albánskou lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 97/1960 Sb.)

Bělorusko

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Bulharsko

Smlouva mezi ČSSR a BLR o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 3/1978 Sb.)

Kyrgyzstán

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Moldávie

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Mongolsko

Smlouva mezi ČSSR a Mongolskem o poskytování právní pomoci a právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech (vyhláška č. 106/1978 Sb.)

Rumunsko

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských (vyhláška č. 1/1996 Sb.)

Rusko

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Slovensko

Smlouva mezi ČR a SR o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech (vyhláška č. 209/1993 Sb.)

Turecko

Úmluva o vzájemných stycích v soudních věcech občanských a obchodních (vyhláška č. 75/1933 Sb.)

Ukrajina

Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou v občanských věcech
(č. 123/2002 Sb.m.s. a 77/2008 Sb.m.s.)

Vietnam

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (vyhláška
č. 98/1984 Sb.)

SEZNAM KONTAKTŮ

- **státní subjekty**

Ministerstvo spravedlnosti ČR

Vyšehradská 16

128 00 Praha 2

www.justice.cz (odkaz na MS ČR, mezinárodní vztahy – odkaz na mnohostranné a dvoustranné vztahy, tzn. seznam smluv mezi ČR a ostatními zeměmi)

Ministerstvo vnitra ČR

Odbor azylové a migrační politiky

P.O.Box 21/OAM

170 34 Praha 7

e-mail: opuar@mvcz.cz

(od 1. 1. 2009 řeší trvalé pobyty)

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Loretánské nám. 5

118 00 Praha 1

www.mzv.cz (kontaktní údaje na zastupitelské úřady)

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Josefská 15

602 00 Brno

e-mail: info@umpod.cz

www.umpod.cz

Zařízení pro děti-cizince

Radlická 30

150 00 Praha 5

tel.: 251 564 751 (fax)

tel.: 251 564 153

www.ddcpraha.cz

* **nestátní subjekty**

Organizace pro pomoc uprchlíkům

Kovářská 4

190 00 Praha 9

e-mail: opu@opu.cz

www.opu.cz

Poradna pro uprchlíky

Senovážná 2
110 00 Praha 1
tel.: 224 224 379
e-mail: poradna@refug.cz
www.uprchlici.cz

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)

Dukelských hrdinů 692/35
170 00 Praha 7
e-mail: prague@iom.int
www.iom.cz

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Pobočka Brno, Olomouc, Zlín
e-mail: soze@soze.cz
www.soze.cz

UNHCR

Nám. Kinských 6
150 00 Praha 5
www.unhcr.cz

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Ječná 7
120 00 Praha 2 – Nové Město
e-mail: poradna@poradna-prava.cz
www.poradna-prava.cz

Poradna pro integraci

Senovážná 2
110 01 Praha 1
www.p-p-i.cz

Centrum pro integraci cizinců

Kubelíkova 55
130 00 Praha 3
e-mail: info@icpraha.org
www.icpraha.org

ZMĚNY V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ TRVALÝCH POBYTŮ PO 1. 1. 2009

S účinností od 1. 1. 2009 se v souvislosti se změnou zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, mění příslušnost k rozhodování o žádostech o povolení k trvalému pobytu na území České republiky. K rozhodování o všech žádostech o povolení k trvalému pobytu na území České republiky stejně jako ke všem úkonů v souvislosti s prodlužováním platnosti průkazů či s hlášenými změnami v rámci již povolených trvalých pobytů je od 1. 1. 2009 příslušný Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky. K plnění úkolů v této oblasti byla zřízena [krajská pracoviště Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra](#), kde je za níže uvedených podmínek možno podat žádost o povolení k trvalému pobytu na území České republiky, popřípadě se na tato pracoviště obrátit v souvislosti s ostatními úkony v rámci již uděleného povolení k trvalému pobytu. Řízení o žádostech o povolení k trvalému pobytu, zahájená před datem 1. 1. 2009 budou dokončena podle dosavadních právních předpisů, tedy na příslušných útvarech cizinecké policie.

Kontakty:

- **Praha a Středočeský kraj**

- **pracoviště Praha – Bohdalec**

Nad Vršovskou Horou 88/4

101 00 Praha 10

Tel.: 974 847 714, 974 847 715, 974 847 701

Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00

Út a Čt: 8.00 – 15.00

- **pracoviště Praha - Letná**

Nad Štolou 3

170 34 Praha 7

Tel.: 974 833 142

Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 12.00, 12.30 – 15.00

Út a Čt: 8.00 – 12.00, 12.30 – 16.00

- **Ústecký kraj**

- **pracoviště Ústí nad Labem**

Ladova 38

400 11 Ústí nad Labem

Tel.: 974 420 780, 475 621 511, 475 621 699

Fax: 974 420 781

Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00

Út a Čt: 8.00 – 14.00

- **Liberecký kraj**
 - **pracoviště Jablonec nad Nisou**
Rýnovická 46
466 01 Jablonec nad Nisou
Tel.: 974 474 805, 483 710 827
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00
Čt: 8:00 - 11:30

- **Karlovarský kraj**
 - **pracoviště Karlovy Vary**
Krymská 47
360 01 Karlovy Vary
Tel.: 731 670 557
Úřední hodiny: Po a Čt: 8.00 – 17.00

- **Plzeňský kraj**
 - **pracoviště Plzeň**
Americká 3
301 00 Plzeň
Tel.: 731 670 553
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00
Út a Čt: 8.00 – 14.00

- **Jihočeský kraj**
 - **pracoviště České Budějovice**
Pražská 23
370 74 České Budějovice
Tel.: 974 220 390, 974 220 391
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00

- **Královéhradecký a Pardubický kraj**
 - **pracoviště Hradec Králové**
Ulrichovo náměstí 810
500 02 Hradec Králové
Tel.: 974 520 780, 974 520 781
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00
Út a Čt: 8.00 – 14.00

- **Kraj Vysočina**
 - **pracoviště Jihlava**
Vrchlického 46
586 04 Jihlava
Tel.: 974 266 831, 974 266 832
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00

- **Jihomoravský kraj**
 - **pracoviště Brno**
Hněvkovského 30/65
617 00 Brno
Tel.: 974 622 435
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00
Út a Čt: 8.00 – 14.00

- **Zlínský kraj**
 - **pracoviště Zlín**
náměstí T.G.Masaryka 3218
760 01 Zlín
Tel.: 974 662 820
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00

- **Olomoucký kraj**
 - **pracoviště Přerov**
U Výstaviště 3183/18
750 02 Přerov
Tel.: 974 760 390, 974 760 399
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00

- **Moravskoslezský kraj**
 - **pracoviště Ostrava**
Českobratrská 7
702 00 Ostrava
Tel.: 595 135 901, 974 720 399
Úřední hodiny: Po a St: 8.00 – 17.00
Út a Čt: 8.00 – 14.00

PŘEHLED PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
- zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů
- zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky
- zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců
- zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči
- vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních
- vládní usnesení č. 395 ze dne 17. dubna 2002 o Koncepti umístování, vzdělávání a výchovy dětí s jazykovou bariérou, včetně nezletilých žadatelů o azyl bez doprovodu, v zařízeních ústavní výchovy
- zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
- sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Rada Evropy: Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z 4. 11. 1950
- Listina základních práv Evropské Unie (2000/C 364/01) z 18. 12. 2000

- Směrnice Rady 2001/55/ES z 20. července 2001, o dočasné ochraně
- Směrnice Rady 2003/9/ES z 27. ledna 2003, o normách pro přijímání žadatelů
- Směrnice Rady 2003/86/ES z 22. září 2003, o sloučení rodiny

- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Směrnice Rady 2004/81/ES z 29. 4. 2004, o obětech obchodu s lidmi
- Nařízení Rady EU č. 33/2003 ze dne 18. 2. 2003, o stanovení kritérií a postupu pro určení členského státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v jednom ze členských států příslušníkem třetího státu
- Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68, o volném pobytu pracovníků uvnitř Společenství

Mgr. Klára Vítková Rulíková v. r.
ředitelka odboru rodiny a dávkových systémů